

RECHT OP RECHT

5 VOORSTELLEN VAN DE SP TER VERBETERING VAN DE TOEGANG TOT HET RECHT

Michiel van Nispen, Tweede Kamerlid voor de SP
Christel Wiskerke, Beleidsmedewerker Tweede Kamerfractie SP

september 2016

foto cover: Freemages.com CC

INHOUD

Voorwoord	4
Historie	5
Het belang van toegang tot het recht voor iedereen	6
5 voorstellen voor betere toegang tot het recht	8
Financiële bijlage	10

VOORWOORD

In een rechtsstaat moet je, bijgestaan door een rechtshulpverlener, naar de rechter kunnen als dat nodig is. Als het recht alleen aan de grotere bedrijven en andere kapitaalkrachtigen is voorbehouden, krijgen we klassenjustitie. Om het recht voor een ieder toegankelijk te houden, hebben we in Nederland het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Dat stelsel staat echter onder grote druk.

Op de gefinancierde rechtsbijstand is de afgelopen jaren veel bezuinigd. Die voortdurende bezuinigingen hebben inmiddels kwalijke gevolgen. Het recht dreigt voor sommigen onbetaalbaar te worden. Dat geldt voor mensen met lage inkomens, omdat de eigen bijdragen te hoog zijn. Daarnaast geldt het ook voor de middeninkomens, omdat de grenzen voor rechtsbijstand zo krap zijn dat je al snel buiten het stelsel valt en zelf je advocaat zult moeten betalen. En het geldt voor ondernemers die te maken krijgen met niet-betaalde vorderingen.

De SP komt in dit rapport met vijf voorstellen om de toegang tot het recht voor iedereen te garanderen.

Michiel van Nispen
Christel Wiskerke

HISTORIE

De gesubsidieerde rechtsbijstand (een bijdrage van de overheid voor de kosten van de advocaat) is al langer een dankbare melkkoe gebleken voor het op orde brengen van de staatskas. Onder kabinet-Balkenende IV was het voormalig PvdA-staatssecretaris Albayrak die € 50 miljoen afsnoepte van het totale budget voor rechtsbijstand. Deze bezuinigingsdrift hield onder Rutte I en Rutte II aan en voormalig staatssecretaris Teeven besloot nog eens minstens € 50 miljoen weg te halen bij de groep rechtzoekenden met de kleinste portemonnee. Per 1 oktober 2013 werden onder andere hun eigen bijdragen verhoogd. Hoe lager het inkomen, hoe harder de eigen bijdrage steeg, soms met wel 89 procent. In echtscheidingszaken steeg de eigen bijdrage voor rechtzoekenden met het laagste inkomen zelfs met 160 procent. Ook de sociaal advocatuur moest inleveren en kreeg na een tariefverlaging van 5 procent in 2012 kort daarop weer te maken met een tariefverlaging van 2 procent.

Pal daarna besloot voormalig staatssecretaris Teeven onder toezien oog van zowel PvdA als VVD dat er nog eens € 85 miljoen kon worden bezuinigd. Hierdoor zou het totale budget van de gesubsidieerde rechtsbijstand binnen een paar jaar tijd met maar liefst een derde zijn gekort. Na protesten vanuit onder andere de advocatuur en de oppositie is via verschillende moties in de Eerste Kamer¹ bewerkstelligd dat het grootste gedeelte van deze bezuiniging is uitgesteld en een onderzoek werd opgestart naar de gesubsidieerde rechtsbijstand. Dit onderzoek werd geleid door voormalig PvdA-Tweede Kamerlid Wolfsen. Maatregelen die geen goedkeuring behoeften van het parlement zijn in 2015 echter wel in werking getreden. Dit heeft er onder andere toe geleid dat het uurtarief van advocaten wederom werd verlaagd en de indexering van deze tarieven en de eigen bijdragen tot en met 2018 zijn uitgeschakeld.

Uit het onderzoek van de commissie Wolfsen is onder andere naar voren gekomen dat de eigen bijdragen en uurtarieven omhoog moeten en dus eigenlijk niet verlaagd hadden mogen worden.² Tegelijkertijd wordt voorgesteld dat waar sociaal advocaten nu maximaal 2.000 uren per jaar mogen besteden aan gesubsidieerde rechtsbijstand, dit in de toekomst maximaal 900 uren per jaar moet worden. Gevreesd wordt dat dit ten koste zal gaan van de kwaliteit en de toegang tot het recht.

De toegang tot het recht is bij deze regering ook niet in veilige handen als het gaat om de griffierechten. Al meerdere malen is geprobeerd om deze fors te verhogen. Een reden is hiervoor echter niet gegeven, behalve dat ook toen de staatskas op orde moest worden gebracht. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de toegang tot het recht – en daarmee een belangrijk grondrecht binnen onze rechtsstaat – van steeds minder groot belang is dan de begroting van hetzelfde ministerie dat deze rechtsstaat zou moeten waarborgen.

1 https://www.eerstekamer.nl/motie/motie_franken_cda_c_s_inzake en https://www.eerstekamer.nl/motie/motie_kox_sp_c_s_over_eeen_2

2 Rapport van de Commissie Wolfsen, 'Herijking rechtsbijstand - Naar een duurzaam stelsel voor de gesubsidieerde rechtsbijstand', <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/11/30/herijking-rechtsbijstand-naar-een-duurzaam-stelsel-voor-de-gesubsidieerde-rechtsbijstand>

HET BELANG VAN TOEGANG TOT HET RECHT VOOR IEDEREEN

De toegang tot het recht is een grondrecht. Toch wordt al jarenlang bezuinigd op de gesubsidieerde rechtsbijstand en blijft men proberen om de griffierechten drastisch te verhogen. Het percentage mensen dat gebruik kon maken van de gesubsidieerde rechtsbijstand daalde van 53 procent in 2006 tot nog maar 39 procent in 2015. De toegang tot het recht en de rechter komt steeds meer onder druk te staan en dat geeft reden tot grote zorg.

Niemand gaat voor de lol procederen of denkt lichtvoetig over een scheiding en alle vervolgpcedures die dat eventueel met zich meebrengt. In plaats van zagen aan de poten van de rechtsstaat zou de overheid zich moeten realiseren dat de rechtspraak en dus ook de toegang tot de rechter een belangrijk fundament is van onze samenleving. De maatschappij wordt steeds gecompliceerder en de overheid steeds bureaucratischer. Het is een goedkope gedachte om de dure gevolgen hiervan bij de rechtzoekende burger neer te leggen.

Uiteraard moeten we geschikte alternatieven blijven inzetten waar mogelijk. Deze mogen echter nooit in de plaats komen van toegankelijke rechtsbijstand. Is er geen geschikt alternatief, dan moet een rechtzoekende altijd nog aanspraak kunnen maken op gesubsidieerde rechtsbijstand.

Als mensen zelfredzaam genoeg zijn om via bijvoorbeeld Rechtwijzer.nl hun rechtsvragen beantwoord te krijgen, valt dat natuurlijk alleen maar toe te juichen. Niet voor niets heeft de SP er bovendien voor gezorgd dat de geschillencommissies zijn gered³ en het Juridisch Loket langere inloopspreekuren heeft dan in eerste instantie beoogd⁴. Ook wordt de rechtsbijstandverzekering gezien als volwaardig alternatief. Maar wat nu als mensen geen maandelijkse verzekeringspremie kunnen betalen, de zaak door de verzekeraar niet in behandeling wordt genomen of de rechtzoekende financieel niet daadkrachtig of zelfredzaam genoeg is? Veel mensen kunnen niet zomaar het commerciële tarief van een advocaat (van bijvoorbeeld € 200 per uur) ophoesten. Men moet zichzelf dan (meer) in de schulden steken en heeft bij voorbaat een achterstand ten opzichte van degene die een gespecialiseerde advocaat kan betalen.

Het kabinet laat mensen met lagere inkomens, die vaak ook niet hoogopgeleid zijn, op deze manier aanmodderen. Terwijl dit juist de mensen zijn die rechtshulp zo hard nodig hebben, bijvoorbeeld in verband met geschillen over een uitkering, met een verhuurder, een zorginstelling, met betrekking tot de jeugdzorg, etc. Eigen verantwoordelijkheid moet men nemen waar dat mogelijk is, maar het mag niet betekenen dat mensen aan hun lot worden overgelaten en fouten maken met de grote kans dat zij hun eigen rechtszaak hopeloos verknoeien. De toegankelijkheid van het recht en daarmee een kwalitatief goed stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand zal daarmee uiteindelijk ook leiden tot besparingen bij bijvoorbeeld de rechterlijke macht.

Niet alleen rechtzoekenden, maar ook de sociale advocatuur is de dupe van de bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand. De uurtarieven zijn jaar op jaar verlaagd en staan nu zelfs tot 2019 op de nullijn. Vergeten wordt dat advocaten niet alleen voor hun eigen brood op de plank werken, maar ook voor onder andere hun kantoorkosten, opleidingskosten en personeelskosten. Al deze kosten zitten in de prijs inbegrepen. Het wordt advocaten op deze manier onmogelijk gemaakt om uitsluitend mensen te helpen die alleen met gesubsidieerde rechtsbijstand hun recht kunnen halen. Hun specialisme dreigt te verdwijnen. De sociaal advocaten die dit nu met hart en ziel doen worden de commerciële advocatuur ingeduwd.

Een onlosmakelijk onderdeel van de wijze waarop we invulling geven aan de toegang tot het recht zijn de griffierechten. Griffierechten zijn de kosten voor de behandeling van de zaak door de rechter. Die moeten vooraf betaald worden door procespartijen om bij de rechtbank te mogen procederen. Deze kosten zijn bedoeld als drempel tegen (onnodige) rechtszaken; mensen moeten vooraf goed nadenken of procederen wel nodig is. Tot op zekere hoogte is dat te begrijpen; procederen hoeft niet gratis te zijn, maar de drempels zijn nu te hoog. Het toegangskaartje voor de rechtszaal moet wel betaalbaar blijven. Dat is het nu voor bepaalde groepen niet, waardoor de toegankelijkheid van de rechtspraak in het geding is. Ook de economie

3 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34300-VI-20.html>

4 <https://www.sp.nl/nieuws/2015/04/kamer-steunt-sp-voorstel-om-balies-juridisch-loket-open-te-houden>

heeft eronder te lijden als een klein bedrijf zoveel moet gaan betalen voor een rechtszaak dat het niet meer loont en het er uiteindelijk bij moet laten zitten. Burgers en bedrijven kunnen dan calculerend gedrag gaan vertonen, bijvoorbeeld door een betalingsverplichting niet te voldoen omdat het voor de wederpartij toch te duur is om naar de rechter te gaan. Dat zal tot veel meer onrecht leiden. Mensen moeten er op kunnen vertrouwen dat hun zaak voorgelegd kan worden aan een onafhankelijke rechter die uitspraak doet in het geschil dat mensen hebben.

De rechter is geen commerciële dienstverlener, waar je de kostprijs voorgeschoteld kunt krijgen voor de geleverde dienst aan jou als individu. Het zou een denkfout zijn de rechtspraak te beschouwen als een bedrijf. De rechter is een fundamenteel onderdeel van de rechtsstaat en daarmee een publieke dienstverlener. Natuurlijk wordt burgers en bedrijven een dienst verleend, als hun geschil voor eens en voor altijd wordt opgelost. De rechtspraak zorgt er echter voornamelijk voor dat complexe of ingewikkelde wet- en regelgeving ingevuld wordt om onduidelijkheden te voorkomen, zij bewijst daarmee de samenleving als geheel een dienst. De rechtspraak houdt de wetgever scherp als een wet inmiddels niet meer aan de heersende waarden en normen voldoet. Kortom: de rechtspraak is rechtsvormend en geschil beslechtend. Waarbij niet vergeten moet worden dat met name ook de overheid een 'afnemer' is van de dienst rechtspraak als procespartij. Door goede en toegankelijke rechtspraak wordt bovendien eigenrichting voorkomen.

Ondanks het grote belang van goede toegang tot de rechter is er meerdere keren door Rutte I en Rutte II geprobeerd om de griffierechten fors te verhogen. Samen met de gesubsidieerde rechtsbijstand vormen deze een dankbare melkkoe, terwijl de toegang tot het recht een belangrijk grondrecht betreft. De regering holt dit recht echter uit. Een belangrijke overheidstaak, namelijk toegankelijke rechtspraak en betaalbare rechtsbijstand, is door PvdA en VVD steeds meer de nek omgedraaid. Juist in tijden waarin de roep om een betrouwbare en toegankelijke rechtsstaat groter is dan ooit. Daarom doet de SP een aantal voorstellen om weer invulling te geven aan dat kostbare grondrecht.

5 VOORSTELLEN VOOR BETERE TOEGANG TOT HET RECHT

1. LAGERE GRIFFIERECHTEN, MET NAME VOOR DE LAGERE INKOMENS EN KLEINERE VORDERINGEN

- A. De griffierechten worden verlaagd met gemiddeld 20 procent.
- B. Er komt een nieuwe staffel voor vorderingen van € 500 tot € 1500.
- C. Er komt een hardheidsclausule voor onvermogens.

A. De griffierechten worden verlaagd met gemiddeld 20 procent

De griffierechten worden over de gehele linie verlaagd, waarbij de nadruk komt te liggen op de tarieven voor het procederen in eerste aanleg, de kleinere geldvorderingen en de mensen met de lagere inkomens. We stellen voor het tarief voor 'onvermogens' (mensen met een laag inkomen) te halveren; in plaats van € 79 wordt voortaan € 40 gerekend.

B. Er komt een nieuwe staffel voor vorderingen van € 500 tot € 1500

Voor een procedure over een geldbedrag tussen de € 500 en € 12.500 moet nu € 471 aan griffierecht worden betaald. Een MKB'er bijvoorbeeld die een betaling tegoed heeft van een klant moet voor een geldvordering van € 501 alleen al aan griffierecht € 471 betalen. Die verhouding is zoek. Daarom komt er een nieuwe staffel voor vorderingen van € 500 tot € 1500. Uitgangspunt moet zijn dat het griffierecht in dit soort zaken fors lager moet zijn dan het bedrag waarover geprocedeerd wordt. Voor deze nieuwe staffel kan gedacht worden aan een bedrag van ongeveer € 200.

C. Er komt een hardheidsclausule voor onvermogens

Mensen die redelijkerwijs het wettelijke griffierecht niet kunnen betalen krijgen nihilstelling. Dat geldt ook voor mensen die veroordeeld worden in de proceskosten van niet-natuurlijke personen. Deze kosten kunnen oplopen tot duizenden euro's. Er wordt een hardheidsclausule geïntroduceerd waarop mensen die niet over inkomen of vermogen beschikken zich kunnen beroepen, zodat zij niet op voorhand griffierecht verschuldigd zijn alvorens te kunnen procederen. In gevallen waarin aangetoond wordt 'dat het volgens de wet verschuldigde griffierecht een onaanvaardbare beperking van de toegang tot het recht oplevert' kan de rechter besluiten dat een lager griffierecht wordt gevorderd of dit tarief op nihil wordt gesteld. De rechter moet dit ook ambtshalve kunnen vaststellen. Dat dit nodig is blijkt ook uit het arrest van de Hoge Raad van 8 april 2016, waarin is geoordeeld dat het heffen van griffierecht bij personen die niet over inkomen of vermogen beschikken een ontoelaatbare belemmering van het recht op toegang tot de rechter oplevert.⁵

2. MEER MENSEN KRIJGEN RECHT OP GEFINANCIERDE RECHTSBIJSTAND

De inkomensgrenzen worden met 20 procent verruimd.

De belangrijkste voorwaarde om in aanmerking te komen voor gefinancierde rechtsbijstand is dat je niet veel verdient. Als je wel veel verdient dan kun je zelf je rechtshulp bekostigen, zo is de gedachte. De vraag is echter of dit klopt voor iemand die bijvoorbeeld een inkomen heeft van net iets meer dan € 26.000 (een alleenstaande) of € 36.800 (gehuwden en samenwoners). Het commerciële advocatentarief is haast niet te betalen voor iemand die net boven de vastgestelde grenzen⁶ zit. Dan kunnen we spreken van een leemte in de rechtshulp.

Het deel van de bevolking dat in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand ('het bereik van de Wrb') is de afgelopen jaren fors teruggelopen. Het percentage mensen dat gebruik kon maken van de gesubsidieerde rechtsbijstand daalde van 53 procent in 2006⁷ tot nog maar 39 procent in 2015.⁸

Om te voorkomen dat mensen die buiten het bereik van de wet vallen geen toegang tot het recht hebben omdat ze de advocaat niet kunnen betalen, moeten de inkomensgrenzen in de Wet op de rechtsbijstand verruimd worden. We stellen voor de

5 Hoge Raad, 8 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:607, <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2016:607>

6 <http://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen>

7 Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2006, pagina 63, <http://www.rvr.org/binaries/content/assets/rvrorg/informatie-over-de-raad/monitor/monitor2006.pdf>

8 <http://www.rvr.org/binaries/content/assets/rvrorg/informatie-over-de-raad/monitor/monitor-grb-2015.pdf>

grenzen met iets meer dan 20 procent te verruimen. Een alleenstaande met een inkomen tot € 31.200 heeft voortaan ook recht op een tegemoetkoming in de kosten voor de rechtshulp van een advocaat. Dat geldt ook voor gehuwden/samenwonenden met een inkomen tot € 45.000. Hoewel dan nog steeds de groep die net boven die grens zit niet eenvoudig in staat zal zijn het commerciële uurtarief van een advocaat te betalen is dit een noodzakelijk begin in het vullen van de leemte in de rechtshulp. Onderzocht zal moeten worden of deze verruiming, als eerste stap, in de toekomst uitgebreid zou moeten worden.

3. LAGERE EIGEN BIJDRAGES

De eigen bijdrage voor gefinancierde rechtsbijstand wordt verlaagd met 30 procent.

Mensen die in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de advocaatkosten zijn vervolgens wel een eigen bijdrage verschuldigd. Hoe hoger het inkomen, hoe hoger het bedrag dat mensen zelf moeten betalen. De laagste eigen bijdrage, voor mensen met de laagste inkomens, is € 196. In familierechtzaken is dit zelfs € 340. Wie meer dan € 22.000 (alleenstaande) of € 31.100 (gehuwd of samenwonend) aan inkomen heeft is € 823 aan eigen bijdrage verschuldigd.⁹ Deze forse bedragen zijn behoorlijke drempels voor mensen die geacht worden niet in staat te zijn zelf de advocaatkosten te dragen. Alhoewel er mogelijkheden zijn voor de Raad voor Rechtsbijstand om op grond van individuele omstandigheden rechtzoekenden vrij te stellen, is het daarnaast nodig om te kiezen voor een algehele verlaging van de eigen bijdragen met 30 procent.

4. HOGERE VERGOEDING SOCIAAL ADVOCATEN

De 'bevoren' vergoeding voor sociaal advocaten wordt verhoogd met 10 procent.

De huidige vergoeding per punt is € 105,61. Dat een advocaat daarmee meer dan € 100 per uur zou verdienen is een hardnekkig misverstand. In de eerste plaats omdat er vaak meer uren moeten worden gewerkt dan er punten worden vergoed. Maar vooral ook omdat de advocaat als ondernemer te maken heeft met allerlei kosten, waardoor de vergoeding niet als inkomen maar als omzet moet worden beschouwd. Kantoorkosten, opleidingskosten en personeelskosten moeten hier nog af. Het is dus bepaald geen overdreven hoge vergoeding die advocaten krijgen, integendeel. Daarbij komt dat de vergoeding recent weer is verlaagd en zelfs is bevroren de komende jaren; er wordt niet gecorrigeerd voor inflatie. Kantoren die gespecialiseerd zijn in zaken die vooral op basis van gefinancierde rechtsbijstand draaien, komen steeds vaker in de problemen. Omdat we het belangrijk vinden dat het specialisme van sociaal advocaat blijft bestaan verhogen we de vergoeding met 10 procent.

5. GEEN VERLAGING PUNTENPLAFOND SOCIAAL ADVOCaat, SCHAF SPECIALISATIE NIET AF

Per jaar mogen 2000 punten worden gedeclareerd bij de Raad voor Rechtsbijstand.

Grote zorgen zijn er over het voorstel van de regering om het maximaal aantal te declareren punten terug te brengen naar 900 per jaar. Dat zijn er nu maximaal 2.000, het gaat dus over meer dan een halvering. Daarbij staat een punt voor een uur declarabel werk, al is het volgens alle advocaten zo dat meer dan een uur wordt gewerkt per punt. Dit voorstel betekent dat gespecialiseerde sociaal advocaten, die het werk zijn gaan doen om mensen met lagere inkomens met juridische problemen te helpen, na 25 werkweken van (verondersteld) 36 uur moeten stoppen met het helpen van mensen die het commerciële tarief van advocaten niet zelf kunnen betalen. Voor de praktijk van de sociaal advocaat is dit een ramp; men is aangewezen op betalende cliënten, maar die zijn er nauwelijks in bijvoorbeeld de specialismen straf, BOPZ en asiel. Veel advocatenkantoren vrezten te moeten stoppen met de hulp aan de meest kwetsbaren omdat het niet meer lonend is en nu al worden er minder jonge juristen en stagiaires aangenomen om op te leiden. Voor de rechtzoekenden is dit ook heel slecht, zij zijn aangewezen op minder gespecialiseerde rechtshulp. Zoals asieladvocaat Eikelenboom sprak: 'De vluchteling kan maar beter binnenkomen in het voorjaar. In het najaar zijn alle specialisten op.'¹⁰

De ratio achter dit voorstel ontbreekt. Volgens de regering past het bij de aard van een met publieke middelen gefinancierd beroep om een maximum te stellen, waarbij een inkomen kan worden verworven dat vergelijkbaar is met de ambtelijke schaal 15. Er is niets mis met een maximuminkomen dat op grond van publieke middelen kan worden verworven, maar dan moet dat wel worden vastgesteld op basis van de juiste gegevens. Omzet van een kantoor moet niet worden verward met inkomen. Daarnaast is het werk van de sociaal advocaat een specialisme waar we zuinig op moeten zijn: niet door de sociaal advocaat te dwingen ook commercieel werk te gaan verrichten maar juist door de rechtsbijstandverleners in staat te stellen te blijven opkomen voor de mensen met de lagere inkomens die niet zelf het commerciële tarief kunnen betalen. Het maximum van 900 punten draagt hier niet aan bij, vormt zelfs een bedreiging, en moet worden geschrapt.

9 <http://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen>

10 Rondetafelgesprek over het rapport commissie-Wolfsen in de Tweede Kamer d.d. 22 juni 2016.

FINANCIËLE BIJLAGE

In deze bijlage zijn de financiële gevolgen van de voorstellen van de SP om de toegang tot het recht te verbeteren op een rij gezet.

1. LAGERE GRIFFIERECHTEN: € 70 MILJOEN

Het verlagen van de griffierechten leidt tot minder opbrengsten voor de rechtspraak en vergt dus een investering. Eerdere voorstellen om de griffierechten te verhogen zijn gestrand maar boden wel inzicht in de meeropbrengsten; het wetsvoorstel Aanpassing griffierechten van het huidige kabinet bijvoorbeeld had een verwachte besparing van € 45 miljoen. Ook blijkt uit de recente beleidsdoorlichting rechtspraak¹¹ dat het verhogen van de griffierechten met 20 procent de inkomsten met 52 miljoen euro zou vermeerderen. Voor het verlagen van de griffierechten met gemiddeld 20 procent kan naar verwachting met een vergelijkbaar bedrag rekening gehouden worden. Omdat we tevens voorstellen een hardheidsclausule in te voeren voor de lagere inkomens en er een extra staffel wordt geïntroduceerd voor de vorderingen tussen de € 500 en € 1500, waardoor vaker een lager tarief zal worden betaald en in bepaalde gevallen nihilstelling plaats zal vinden, moet rekening gehouden worden met hogere kosten. Daarom wordt ingeschat dat deze voorstellen ongeveer 70 miljoen euro zullen kosten.

2. VERRUIMING INKOMENSGRENZEN: € 5 MILJOEN

Het verruimen van de inkomensgrenzen in de Wet op de rechtsbijstand (Wrb) zal leiden tot een grotere groep mensen die aanspraak kan maken op (door de overheid) gefinancierde rechtsbijstand. In het voorstel wordt er van uitgegaan dat de groep die voortaan onder het bereik van de Wrb zal vallen de hoogste eigen bijdrage verschuldigd is.

In antwoord op de vraag wat het zou kosten om de inkomensgrenzen met 10 procent te verhogen antwoordde de regering dat de globale schatting is dat de relatieve toename van de groep van Wrb-gerechtigden bijna 4 procent zal zijn en dat de hiermee gepaard gaande kosten circa € 1,5 miljoen per jaar bedragen.¹² Omdat in ons voorstel de inkomensgrenzen niet met 10 maar met 20 procent worden verruimd en niet exact beoordeeld kan worden welke andere effecten dit heeft is het geschatte bedrag naar boven afgerond, naar 5 miljoen euro.

3. LAGERE EIGEN BIJDAGEN: € 25 MILJOEN

Het verlagen van de eigen bijdragen leidt tot minder betalingen van rechtzoekenden en dus minder opbrengsten voor de overheid. In antwoord op de vraag wat het zou kosten om de eigen bijdragen te verlagen met 10 procent werd door de regering geantwoord dat een generieke verlaging van de eigen bijdragen met 10 procent circa € 9 miljoen per jaar zou kosten.¹³ Uit recent opgevraagde informatie van het ministerie van Veiligheid en Justitie blijkt dat een verlaging van de gemiddelde eigen bijdrage met 30 procent € 21 miljoen aan kosten voor de rijksoverheid met zich mee zou brengen. Hierbij is gerekend met een gemiddelde eigen bijdrage van € 246 alsmede met het gegeven dat er ongeveer 281.000 toevoegingen zijn waarbij een eigen bijdrage wordt opgelegd. Iedere verlaging met € 10 verhoogt de rechtsbijstandsuitgaven met circa € 2,8 miljoen. Het effect dat een lagere eigen bijdrage zou leiden tot het veel vaker invoeren van rechtsbijstand zal klein zijn, want de prijsgevoeligheid is gering, zo blijkt uit onderzoek.¹⁴ Omdat een beperkt effect niet kan worden uitgesloten wordt rekening gehouden met een bedrag van 25 miljoen euro.

11 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/07/11/tk-kabinetsreactie-beleidsdoorlichting-rechtspraak>

12 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33930 VI nr. 5, vraag 67, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33930-VI-5.html>

13 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33930 VI nr. 5, vraag 68, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33930-VI-5.html>

14 Beleidsdoorlichting. Adequate toegang tot het rechtsbestel, onderdeel gesubsidieerde rechtsbijstand; 24 mei 2016. Bijlage bij Kamerstuk 31753 nr. 118, p. 51.

4. HOGERE VERGOEDING SOCIAAL ADVOCaat: € 32 MILJOEN

Jaarlijks worden circa 3 miljoen puntenvergoedingen door de Raad voor Rechtsbijstand toegekend. In de beleidsdoorlichting 'Adequate toegang tot het rechtsbestel, onderdeel rechtsbijstand' wordt als vuistregel gehanteerd dat elke verlaging van de vergoeding van rechtsbijstandverleners met € 1 een besparing oplevert van circa € 3 miljoen.¹⁵ Dat geldt ook omgekeerd: elke verhoging met € 1 leidt tot een verhoging van de kosten met circa € 3 miljoen. Het huidige tarief voor sociale advocaten is € 105,61 per punt. Een verhoging van het tarief met 10 procent zal dus ongeveer € 32 miljoen kosten.

5. GEEN VERLAGING PUNTENPLAFOND SOCIAAL ADVOCaat: BUDGETNEUTRAAL

De behoefte aan rechtshulp verandert niet door het aantal punten dat per rechtshulpverlener jaarlijks gedeclareerd mag worden te maximeren, het aantal straf- of asielzaken wordt daardoor niet minder. Ook leidt het inzetten van advocaten die minder gespecialiseerd zijn in het betreffende rechtsgebied niet tot efficiëntere procedures en dat zal daardoor wellicht meer kosten, in ieder geval niet minder. Om die reden wordt het niet invoeren van dit voorstel van de regering budgetneutraal genoemd.

TOTAAL KOSTEN VOORSTELLEN BETERE TOEGANG TOT HET RECHT: 132 MILJOEN EURO

15 Beleidsdoorlichting. Adequate toegang tot het rechtsbestel, onderdeel gesubsidieerde rechtsbijstand; 24 mei 2016. Bijlage bij Kamerstuk 31753 nr. 118, p. 53.

SP.

WWW.SP.NL